

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)

z dnia 17 maja 2022 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Dyrektywa 93/13/EWG – Nieuczciwe warunki w umowach konsumenckich – Zasada równoważności – Zasada skuteczności – Postępowanie egzekucyjne w przedmiocie umowy leasingu mającej status tytułu egzekucyjnego – Powództwo przeciwegzekucyjne – Uregulowanie krajowe niepozwalające sądowi, przed który wniesiono powództwo przeciwegzekucyjne, na zbadanie nieuczciwego charakteru warunków zawartych w tytule wykonawczym – Uprawnienie sądu egzekucyjnego do zbadania z urzędu potencjalnie nieuczciwego charakteru warunku umownego – Istnienie powództwa na podstawie prawa powszechnego umożliwiającego kontrolę nieuczciwego charakteru wspomnianych warunków – Wymóg kaucji w celu zawieszenia postępowania egzekucyjnego

W sprawie C-725/19

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Judecătoria Sectorului 2 Bucureşti (sąd pierwszej instancji dla rejonu 2 w Bukareszcie, Rumunia) postanowieniem z dnia 18 września 2019 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 1 października 2019 r., w postępowaniu:

IO

przeciwko

Impuls Leasing România IFN SA,

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: K. Lenaerts, prezes, A. Arabadjiev, K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Regan, S. Rodin (sprawozdawca) i I. Jarukaitis, prezesi izb, M. Ilešič, J.-C. Bonichot, M. Safjan, F. Biltgen, P.G. Xuereb, N. Piçarra, L.S. Rossi i A. Kumin, sędziowie,

rzecznik generalny: E. Tanchev,

sekretarz: R. Şereş, administratorka,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 27 kwietnia 2021 r.,

* Język postępowania: rumuński.

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu Impuls Leasing România IFN SA – N.M. Ionescu, avocată,
- w imieniu rządu rumuńskiego – E. Gane, w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Komisji Europejskiej – N. Ruiz García, C. Gheorghiu i M. Carpus Carcea, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 15 lipca 2021 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy IO a Impuls Leasing România IFN SA w przedmiocie wniesionego przez stronę powodową w postępowaniu głównym powództwa przeciwegzekucyjnego przeciwko czynnościom egzekucyjnym dotyczącym umowy leasingu.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Motyw dwudziesty czwarty dyrektywy 93/13 stanowi, że „sądy i organy administracyjne państw członkowskich muszą mieć do swojej dyspozycji stosowne i skuteczne środki zapobiegające stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich”.
- 4 Artykuł 6 ust. 1 tej dyrektywy przewiduje:
„Państwa członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców [przedsiębiorców] z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków”.
- 5 Zgodnie z brzmieniem art. 7 ust. 1 tej dyrektywy:
„Zarówno w interesie konsumentów, jak i konkurentów państwa członkowskie zapewnią stosowne i skuteczne środki mające na celu zapobieganie dalszemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców [przedsiębiorców] z konsumentami”.

Prawo rumuńskie

- 6 Kodeks postępowania cywilnego został zmieniony przez Legea nr. 310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative (ustawę nr 310/2018 zmieniającą i uzupełniającą ustawę nr 134/2010 – kodeks postępowania cywilnego, a także inne akty normatywne) (*Monitorul Oficial al României*, część I, nr 1074) z dnia 18 grudnia 2018 r., która weszła w życie w dniu 21 grudnia 2018 r. Ponieważ wniosek o wszczęcie egzekucji w postępowaniu głównym został złożony w dniu 26 marca 2019 r., podlega on przepisom tego kodeksu w brzmieniu zmienionym tą ustawą (zwanego dalej „zmienionym kodeksem postępowania cywilnego”).
- 7 Artykuł 24 zmienionego kodeksu postępowania cywilnego przewiduje:
„Przepisy nowej ustawy proceduralnej mają zastosowanie wyłącznie do postępowań i egzekucji rozpoczętych po jej wejściu w życie”.
- 8 Artykuł 632 ust. 1 zmienionego kodeksu postępowania cywilnego stanowi:
„Egzekucję można przeprowadzić wyłącznie na podstawie tytułu egzekucyjnego”.
- 9 Zgodnie z brzmieniem art. 638 ust. 1 pkt 4 zmienionego kodeksu postępowania cywilnego:
„Tytułami egzekucyjnymi mogącymi podlegać egzekucji są również tytuły dłużne lub inne dokumenty, które na mocy ustawy mogą podlegać egzekucji”.
- 10 Artykuł 638 ust. 2 zmienionego kodeksu postępowania cywilnego przewiduje:
„Można również żądać zawieszenia wykonania tytułów przewidzianych w ust. 1 pkt 2 i 4 w ramach merytorycznego powództwa mającego za przedmiot stwierdzenie ich nieważności. Postanowienia art. 719 stosuje się odpowiednio”.
- 11 Artykuł 713 ust. 2 zmienionego kodeksu postępowania cywilnego stanowi:
„W przypadku gdy egzekucja prowadzona jest na podstawie tytułu egzekucyjnego innego niż orzeczenie sądu, powołanie się w powództwie przeciwegzekucyjnym również na okoliczności faktyczne lub prawne dotyczące podstawy prawnej, o której mowa w tytule egzekucyjnym, możliwe jest tylko wówczas, gdy prawo nie przewiduje w stosunku do tego tytułu egzekucyjnego środka procesowego mającego na celu stwierdzenie jego nieważności, w tym roszczenia na podstawie prawa powszechnego”.
- 12 Zgodnie z art. 8 Ordonanța Guvernului nr. 51/1997 privind operațiunile de leasing și societățile de leasing (rozporządzenia rządowe nr 51/1997 w sprawie transakcji leasingowych i spółek leasingowych):
„Umowy leasingu oraz zabezpieczenia rzeczowe i osobiste ustanowione w celu zabezpieczenia zobowiązań zaciągniętych przez umowę leasingu stanowią tytuł egzekucyjny”.
- 13 Artykuł 15 rozporządzenia rządowego 51/1997 przewiduje:
„Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, w przypadku gdy najemca/użytkownik nie wykonuje zobowiązania do zapłaty czynszu w pełnej wysokości przez dwa kolejne miesiące, licząc od dnia upływu terminu przewidzianego w umowie leasingu, leasingodawca/leasingodawca jest uprawniony do rozwiązania

umowy leasingu, a najemca/użytkownik jest zobowiązany do zwrotu i uiszczenia wszystkich należnych kwot do dnia zwrotu zgodnie z umową leasingu”.

14 Artykuł 10 lit. d) rozporządzenia rządowego 51/1997 stanowi:

„Najemca/użytkownik zobowiązuje się do zapłaty wszelkich kwot należnych zgodnie z umową leasingu – czynszu, ubezpieczeń, podatków – w wysokości i w terminach przewidzianych w umowie”.

15 Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între comercianți și consumatori (ustawa nr 193/2000 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez przedsiębiorców z konsumentami) transponowała dyrektywę 93/13 do prawa rumuńskiego.

16 Zgodnie z art. 1 ustawy nr 193/2000:

„1. Umowy zawierane między przedsiębiorcami i konsumentami dotyczące sprzedaży towarów lub świadczenia usług zawierają jasne i niedwuznaczne warunki umowne, których zrozumienie nie wymaga wiedzy specjalistycznej.

2. W przypadku wątpliwości co do wykładni warunków umownych są one interpretowane na korzyść konsumenta.

3. Przedsiębiorcom zakazuje się stosowania nieuczciwych warunków w umowach zawieranych z konsumentami”.

17 Artykuł 2 ustawy nr 193/2000 stanowi:

„1. »Konsument« oznacza każdą osobę fizyczną lub grupę osób fizycznych tworzących stowarzyszenie, która na podstawie umowy objętej zakresem niniejszej ustawy działają w celach niemierzających się w ramach ich działalności handlowej, przemysłowej lub produkcyjnej, rzemieślniczej lub zawodowej.

2. »Przedsiębiorca« oznacza każdą uprawnioną osobę fizyczną lub prawną, która na podstawie umowy objętej zakresem niniejszej ustawy podejmuje działania należące do zakresu jej działalności handlowej, przemysłowej lub wytwórczej, rzemieślniczej bądź zawodowej, a także każdą osobę, która działa w tym samym celu w imieniu i na rzecz takiej osoby”.

18 Artykuł 4 ustawy nr 193/2000 przewiduje:

„1. Warunek umowny, który nie był bezpośrednio uzgodniony z konsumentem, uznaje się za nieuczciwy, jeżeli sam lub wraz z innymi postanowieniami umowy powoduje on, ze szkodą dla konsumenta i niezgodnie z wymogiem dobrej wiary, znaczną nierównowagę praw i obowiązków stron.

2. Uznaje się, że warunek umowny nie był bezpośrednio uzgodniony z konsumentem, jeżeli został określony bez zapewnienia konsumentowi możliwości wpływu na jego charakter, jak w wypadku wzorców umownych lub ogólnych warunków sprzedaży stosowanych przez podmioty gospodarcze na rynku danego produktu lub danej usługi.

3. Okoliczność, iż niektóre elementy warunków umownych lub tylko jeden z tych warunków uzgodniono bezpośrednio z konsumentem, nie wyklucza stosowania przepisów niniejszej ustawy do pozostałej części umowy, jeżeli całościowa ocena umowy prowadzi do wniosku, że mimo

wszystko stanowi ona umowę uprzednio sporządzoną jednostronnie przez przedsiębiorcę. Jeżeli przedsiębiorca twierdzi, iż typowy warunek został uzgodniony bezpośrednio z konsumentem, spoczywa na nim ciężar udowodnienia tej okoliczności.

4. Załącznik do niniejszej ustawy będący jej integralną częścią zawiera tytułem przykładu wykaz warunków uznawanych za nieuczciwe.

5. Bez uszczerbku dla przepisów niniejszej ustawy nieuczciwy charakter warunku umownego ocenia się na podstawie:

a) charakteru towarów lub usług stanowiących przedmiot umowy w chwili jej zawarcia;

b) wszystkich czynników, które spowodowały zawarcie umowy;

c) innych warunków umowy lub innych umów, od których ona zależy.

6. Ocena nieuczciwego charakteru warunków nie dotyczy ani określenia głównego przedmiotu umowy, ani relacji ceny i wynagrodzenia do dostarczonych w zamian towarów lub usług, o ile warunki te zostały wyrażone prostym i zrozumiałym językiem”.

19 Artykuł 6 ustawy nr 193/2000 stanowi:

„Nieuczciwe warunki zawarte w umowie i ustalone osobiście lub za pośrednictwem upoważnionych ustawowo organów nie wywołują skutków w stosunku do konsumenta, a umowa w dalszym ciągu wywołuje skutki, za zgodą konsumenta, wyłącznie jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej tych warunków”.

20 Załącznik do ustawy nr 193/2000 stanowi w ust. 1 lit. i):

„Za nieuczciwe warunki uważa się postanowienia umowne zobowiązujące konsumenta, który nie wykonuje swoich zobowiązań umownych, do zapłaty odszkodowania w kwocie nieproporcjonalnie wysokiej w stosunku do szkody poniesionej przez przedsiębiorcę”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

21 W dniu 20 sierpnia 2008 r. IO zawarła ze spółką Impuls Leasing România (zwaną dalej „ILR”) umowę leasingu na okres 48 miesięcy dotyczącą pojazdu samochodowego o wartości 7810,94 EUR, bez podatku od wartości dodanej (VAT). Z postanowień tej umowy wynika, że sfinansowana wartość wynosiła 6248,75 EUR, że stopa odsetek została ustalona na 8,25%, że opłata za udzielenie kredytu, ustalona na 4%, wynosiła 312,44 EUR, a opłaty za zarządzanie wynosiły 5 EUR miesięcznie. Umowa ta przewidywała, że w przypadku niewywiązania się ze zobowiązań umownych leasingodawca mógł albo żądać przymusowej egzekucji zobowiązań nałożonych na leasingobiorcę w drodze umowy, wraz z wypłatą odszkodowania, lub podjąć łącznie lub alternatywnie wszelkie środki, które uzna za niezbędne, albo wypowiedzieć umowę bez uprzedniego wezwania do usunięcia braków lub dodatkowych formalności, bez interwencji sądowej lub sądu polubownego, z zapłatą odszkodowania.

- 22 W dniu 7 grudnia 2009 r., z uwagi na to, że IO nie była dłużej w stanie płacić ustalonych rat, umowa leasingu została rozwiązana. W dniu 19 marca 2010 r. odnośny pojazd samochodowy, na podstawie tytułu egzekucyjnego, jaki stanowiła ta umowa, został zwrócony ILR, a następnie w dniu 29 czerwca 2010 r. został sprzedany za kwotę 5294,12 EUR wraz z podatkiem VAT.
- 23 W następstwie rozwiązania umowy ILR wszczął w dniu 15 października 2010 r. postępowanie egzekucyjne w odniesieniu do kwoty 12 592,32 lei rumuńskich (RON) (około 2547 EUR) w celu odzyskania wierzytelności posiadanych na podstawie tytułu egzekucyjnego, a mianowicie niezapłaconych faktur dotyczących rat leasingowych, opłat nakazowych, kar, różnic kursowych, ubezpieczeń i kosztów odzyskiwania należności.
- 24 W dniu 28 marca 2013 r. ILR złożył wniosek o wszczęcie egzekucji przeciwko IO w odniesieniu do kwoty 70 601,12 RON (około 14 280 EUR). Orzeczeniem cywilnym z dnia 13 listopada 2015 r. Judecătoria Sectorului 1 București (sąd pierwszej instancji dla rejonu 1 w Bukareszcie, Rumunia) nadał klauzulę wykonalności wobec osoby trzeciej.
- 25 W dniu 16 listopada 2016 r. komornik zakończył postępowanie egzekucyjne ze względu na to, że majątek IO nie zawierał mienia, które mogłoby zostać zajęte.
- 26 W dniu 26 marca 2019 r. ILR złożył nowy wniosek o wszczęcie egzekucji przeciwko IO w celu uzyskania zaspokojenia wierzytelności w kwocie 137 502,84 RON (około 27 900 EUR), odpowiadającej kwocie wystawionych i niezapłaconych faktur podatkowych, kar za zwłokę, pozostałej kwoty sfinansowanego i niezwróconego kapitału, długów wynikających z niewykonania zobowiązań umownych oraz kosztów odzyskiwania należności.
- 27 Postanowieniem z dnia 12 kwietnia 2019 r. Judecătoria Sectorului 2 București (sąd pierwszej instancji dla rejonu 2 w Bukareszcie, Rumunia) zatwierdził egzekucję do wysokości żądanej kwoty powiększonej o koszty egzekucji ustalone następnie decyzją komornika na kwotę 8719,29 RON (około 1764 EUR).
- 28 W dniu 24 maja 2019 r. IO wniosła powództwo przeciwegzekucyjne. Na poparcie powództwa przeciwegzekucyjnego podniosła ona, że trzyletni termin przedawnienia, w trakcie którego ILR mógł wystąpić o wszczęcie egzekucji na podstawie tytułu egzekucyjnego, jakim była umowa leasingu, rozpoczął bieg w 2010 r., kiedy zaprzestała ona płacenia rat z tytułu leasingu, oraz że w dniu, w którym ILR złożył drugi wniosek o wszczęcie egzekucji, nastąpiło już jego wygaśnięcie. Przypomina ona również, że w odniesieniu do pierwotnego finansowania w wysokości 6248,75 EUR, z którego zapłaciła znaczną część w okresie od 2008 r. do 2010 r., ILR wszczął w 2019 r. drugie postępowanie egzekucyjne na kwotę około 30 000 EUR.
- 29 ILR podnosi, że posiada wobec IO pewną, wyrażoną w kwocie pieniężnej i wymagalną wierzytelność składającą się z pozostałej części kapitału sfinansowanego w dniu rozwiązania umowy leasingu, odsetek, kar za zwłokę, kwoty składek ubezpieczeniowych zapłaconych na rzecz ubezpieczyciela, prowizji egzekucyjnej i kwoty niezapłaconych faktur, od której to wierzytelności odliczono kwotę ceny sprzedaży pojazdu będącego przedmiotem umowy leasingu.
- 30 Sąd odsyłający wskazuje, że umowa leasingu, na podstawie której wszczęto postępowanie egzekucyjne wobec IO, zawiera pewne warunki umowne mogące zostać uznane za nieuczciwe w świetle ustawy nr 193/2000 transponującej do prawa rumuńskiego dyrektywę 93/13. Wyjaśnia on, że zgodnie z art. 713 ust. 2 kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu poprzedzającym jego zmianę dokonaną ustawą nr 310/2018 sąd krajowy mógł zbadać nieuczciwy charakter

warunków umownych umów leasingu w ramach powództwa przeciwegzekucyjnego, jeżeli nie istniał żaden szczególny środek procesowy mający na celu stwierdzenie ich nieważności. Natomiast zgodnie z art. 713 ust. 2 tego kodeksu w brzmieniu zmienionym ową ustawą i mającym zastosowanie w postępowaniu głównym sąd ów nie może już badać nieuczciwego charakteru takich warunków, chyba że nie przewidziano żadnych szczególnych środków procesowych mających na celu stwierdzenie nieważności takich umów, w tym roszczenia na podstawie prawa powszechnego. Zdaniem sądu odsyłającego ustawa nr 193/2000 daje zaś obecnie konsumentom możliwość wysunięcia roszczenia na podstawie prawa powszechnego, w ramach którego sąd krajowy może skontrolować potencjalnie nieuczciwy charakter warunków umownych.

- 31 Sąd odsyłający zauważa natomiast, że zgodnie z zasadą skuteczności krajowe mechanizmy egzekucyjne nie mogą czynić praktycznie niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym korzystania z praw przyznanych konsumentom przez prawo Unii. Skuteczna ochrona tych praw mogłaby zaś zostać zagwarantowana jedynie pod warunkiem, że krajowy system proceduralny pozwalałby na kontrolę z urzędu potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków umownych w ramach samego postępowania egzekucyjnego. Istnieje zatem wątpliwość, czy art. 713 ust. 2 zmienionego kodeksu postępowania cywilnego jest zgodny z dyrektywą 93/13, biorąc pod uwagę, że konsumenci są zobowiązani do wystąpienia z roszczeniem na podstawie prawa powszechnego, nie mając już możliwości skorzystania z przyznanych im w tej dyrektywie praw w drodze powództwa przeciwegzekucyjnego.
- 32 W tych okolicznościach Judecătoria Sectorului 2 Bucureşti (sąd pierwszej instancji dla rejonu 2 w Bukareszcie) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy dyrektywę [93/13] należy interpretować w świetle zasady skuteczności w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie przepisom krajowym takim jak obowiązujące przepisy rumuńskie dotyczące przesłanek dopuszczalności powództwa przeciwegzekucyjnego – art. 713 ust. 2 kodeksu postępowania cywilnego [...] – które w ramach powództwa przeciwegzekucyjnego nie umożliwiają zbadania, na wniosek konsumenta lub przez sąd z urzędu, czy warunki umowy leasingu stanowiącej tytuł egzekucyjny nie są nieuczciwe, z tego względu, że na podstawie prawa powszechnego istnieje roszczenie, w ramach którego umowy zawarte między »konsumentem« a »przedsiębiorcą« (»sprzedawcą lub dostawcą«) mogłyby zostać sprawdzone pod względem istnienia nieuczciwych warunków w rozumieniu tej dyrektywy?».

W przedmiocie właściwości Trybunału

- 33 ILR podnosi brak właściwości Trybunału do rozpoznania niniejszego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, ponieważ wniosek ten dotyczy wykładni prawa krajowego.
- 34 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w ramach postępowania, o którym mowa w art. 267 TFUE, opartego na wyraźnym rozdziale zadań sądów krajowych i Trybunału, ocena stanu faktycznego sprawy oraz wykładnia i zastosowanie prawa krajowego należą wyłącznie do sądu krajowego (wyrok z dnia 14 czerwca 2012 r., Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, pkt 76 i przytoczone tam orzecznictwo). W ramach takiego postępowania właściwość Trybunału jest zatem ograniczona do badania wyłącznie przepisów prawa Unii (wyrok z dnia 11 lipca 2018 r., Somoza Hermo i Ilusión Seguridad, C-60/17, EU:C:2018:559, pkt 44).

- 35 Taka sytuacja ma miejsce w niniejszym postępowaniu.
- 36 Wystarczy bowiem stwierdzić, że sąd odsyłający zwraca się do Trybunału o dokonanie wykładni dyrektywy 93/13 w celu rozstrzygnięcia sporu dotyczącego umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem.
- 37 Jak z tego wynika, Trybunał jest właściwy do rozstrzygnięcia w przedmiocie rozpatrywanego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

- 38 Poprzez swoje pytanie sąd odsyłający zmierza do ustalenia, czy dyrektywę 93/13 należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie przepisom krajowym, które nie zezwalają sądowi rozpatrującemu powództwo przeciwegzekucyjne dotyczące wierzytelności dokonać oceny – z urzędu lub na żądanie konsumenta – oceny nieuczciwego charakteru warunków umowy zawartej między konsumentem a przedsiębiorcą, stanowiącej tytuł egzekucyjny, z tego względu, że istnieje powództwo na podstawie prawa powszechnego, w związku z którym nieuczciwy charakter warunków takiej umowy może być skontrolowany przez sąd rozpoznający to powództwo.
- 39 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału ustanowiony przez dyrektywę 93/13 system ochrony opiera się na założeniu, że konsument jest stroną słabszą niż przedsiębiorca, zarówno pod względem możliwości negocjacyjnych, jak i ze względu na stopień poinformowania (zob. w szczególności wyrok z dnia 26 stycznia 2017 r., Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, pkt 40 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 40 Ze względu na tę słabszą pozycję jednej ze stron art. 6 ust. 1 tej dyrektywy przewiduje, że nieuczciwe warunki nie są wiążące dla konsumenta. Jest to przepis bezwzględnie obowiązujący, który zmierza do zastąpienia ustanowionej przez umowę formalnej równowagi praw i obowiązków stron umowy rzeczywistą równowagą, która przywraca równość stron (zob. w szczególności wyroki: z dnia 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, pkt 53, 55; a także z dnia 26 stycznia 2017 r., Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, pkt 41).
- 41 W tym kontekście Trybunał wielokrotnie wskazywał, że sąd krajowy zobowiązany jest do zbadania z urzędu, czy dane warunki umowne wchodzące w zakres stosowania dyrektywy 93/13 mają nieuczciwy charakter, i by dokonawszy takiego badania, zniwelował brak równowagi między konsumentem a przedsiębiorcą, o ile posiada niezbędne ku temu informacje na temat stanu prawnego i faktycznego (wyroki: z dnia 14 marca 2013 r., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, pkt 46 i przytoczone tam orzecznictwo; z dnia 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, pkt 58; a także z dnia 26 stycznia 2017 r., Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, pkt 43).
- 42 Ponadto dyrektywa 93/13 zobowiązuje państwa członkowskie, co wynika z jej art. 7 ust. 1 w związku z jej motywem dwudziestym czwartym, do zapewnienia stosownych i skutecznych środków mających na celu zapobieganie dalszemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych z konsumentami przez przedsiębiorców (wyrok z dnia 26 czerwca 2019 r., Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, pkt 44 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 43 O ile zatem Trybunał określił już wielokrotnie i przy uwzględnieniu wymogów wynikających z art. 6 ust. 1 oraz z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 sposób, w jaki sąd krajowy musi zapewnić ochronę praw wywodzonych przez konsumentów z tej dyrektywy, o tyle zasadniczo prawo Unii nie harmonizuje procedur stosowanych w odniesieniu do badania potencjalnie nieuczciwego charakteru warunku umowy, a tym samym procedury te należą do zakresu krajowego porządku prawnego państw członkowskich, pod warunkiem jednak, że nie są one mniej korzystne niż w wypadku podobnych sytuacji podlegających prawu krajowemu (zasada równoważności) oraz że nie czynią w praktyce niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym wykonywania praw przyznanych konsumentom przez prawo Unii (zasada skuteczności) (zob. w szczególności wyrok z dnia 26 czerwca 2019 r., *Addiko Bank*, C-407/18, EU:C:2019:537, pkt 45, 46 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 44 W odniesieniu do zasady równoważności należy zauważyć, że Trybunał nie dysponuje żadną informacją mogącą wzbudzać wątpliwość co do zgodności z tą zasadą przepisów krajowych podlegających zastosowaniu w postępowaniu głównym.
- 45 Jeśli chodzi o zasadę skuteczności, należy wskazać, że każdy przypadek, w którym powstaje pytanie, czy krajowy przepis proceduralny czyni niemożliwym lub zbyt utrudnionym stosowanie prawa Unii, należy rozpatrywać z uwzględnieniem miejsca danego przepisu w całości procedury, jej przebiegu i jej cech szczególnych, a także, w razie potrzeby, zasad leżących u podstaw krajowego systemu sądownictwa, takich jak ochrona prawa do obrony, zasada pewności prawa i prawidłowy przebieg postępowania (wyrok z dnia 22 kwietnia 2021 r., *Profi Credit Slovakia*, C-485/19, EU:C:2021:313, pkt 53). Niemniej jednak szczególne cechy krajowego postępowania sądowego nie mogą stanowić elementu mogącego osłabić ochronę prawną, z której powinni korzystać konsumenci na podstawie przepisów dyrektywy 93/13 (wyrok z dnia 21 kwietnia 2016 r., *Radlinger i Radlingerová*, C-377/14, EU:C:2016:283, pkt 50 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 46 Ponadto Trybunał wyjaśnił, że ciążący na państwach członkowskich obowiązek zapewnienia skuteczności praw, które jednostki wywodzą z prawa Unii, oznacza w szczególności w odniesieniu do praw wynikających z dyrektywy 93/13 wymóg skutecznej ochrony sądowej, potwierdzony w art. 7 ust. 1 tej dyrektywy i wyrażony również w art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, mający zastosowanie między innymi w odniesieniu do określania zasad proceduralnych dotyczących takich postępowań opartych na takich prawach (zob. podobnie wyrok z dnia 10 czerwca 2021 r., *BNP Paribas Personal Finance*, od C-776/19 do C-782/19, EU:C:2021:470, pkt 29 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 47 W tym względzie Trybunał orzekł, że w braku skutecznej kontroli potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków danej umowy nie można zagwarantować poszanowania praw przyznanych przez dyrektywę 93/13 (wyrok z dnia 4 czerwca 2020 r., *Kancelaria Medius*, C-495/19, EU:C:2020:431, pkt 35 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 48 Jak z tego wynika, przesłanki ustanowione przez prawo krajowe, do których odsyła art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, nie mogą stanowić zagrożenia dla istoty prawa, jakie konsumenci wywodzą z tego przepisu, polegającego na niezwiązaniu warunkiem uznanym za nieuczciwy (wyroki: z dnia 21 grudnia 2016 r., *Gutiérrez Naranjo i in.*, C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, pkt 71; a także z dnia 26 stycznia 2017 r., *Banco Primus*, C-421/14, EU:C:2017:60, pkt 51).

- 49 Trybunał zatem przypomniał już, że skuteczna ochrona praw wynikających z owej dyrektywy mogłaby bowiem zostać zagwarantowana jedynie pod warunkiem, że krajowe prawo procesowe umożliwia w ramach postępowania w sprawie wydania nakazu zapłaty, względnie w ramach postępowania egzekucyjnego w przedmiocie nakazu zapłaty, kontrolę z urzędu potencjalnie nieuczciwych warunków odnośnej umowy (zob. w szczególności wyroki: z dnia 18 lutego 2016 r., *Finanmadrid EFC*, C-49/14, EU:C:2016:98, pkt 46; z dnia 13 września 2018 r., *Profi Credit Polska*, C-176/17, EU:C:2018:711, pkt 44).
- 50 W tym względzie Trybunał uznał, że w sytuacji gdy na etapie wykonania nakazu zapłaty nie przewidziano jakiegokolwiek kontroli przez sąd z urzędu potencjalnie nieuczciwych warunków zawartych w danej umowie, należy uznać, że przepisy krajowe mogą zagrażać skuteczności ochrony zamierzonej przez dyrektywę 93/13, jeżeli przepisy te nie przewidują takiej kontroli na etapie wydawania nakazu zapłaty lub jeżeli taka kontrola przewidziana jest jedynie na etapie sprzeciwu wniesionego wobec nakazu zapłaty, o ile istnieje znaczne ryzyko, że dany konsument nie wniesie koniecznego sprzeciwu albo ze względu na to, że określony w tym celu termin jest bardzo krótki, albo z uwagi na koszt postępowania przed sądem w stosunku do kwoty kwestionowanego długu, albo też ze względu na to, że ustawodawstwo krajowe nie przewiduje obowiązku dostarczenia mu informacji niezbędnych do ustalenia przez niego zakresu swoich praw (wyrok z dnia 20 września 2018 r., *EOS KSI Slovensko*, C-448/17, EU:C:2018:745, pkt 46 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 51 Trybunał orzekł też, że dyrektywę 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż stoi ona na przeszkodzie przepisom krajowym, które nie pozwalają sądowi egzekucyjnemu w ramach postępowania w przedmiocie egzekucji wierzytelności zabezpieczonej hipoteką ani badać, bądź to z urzędu, bądź na wniosek konsumenta, czy warunek zawarty w umowie będącej podstawą egzekwowanego długu i tytułu egzekucyjnego ma nieuczciwy charakter, ani zarządzić środków tymczasowych, w tym w szczególności wstrzymania egzekucji, kiedy ich zarządzenie jest niezbędne do zagwarantowania pełnej skuteczności ostatecznego rozstrzygnięcia sądu prowadzącego odnośne postępowanie rozpoznawcze, który jest właściwy do zbadania nieuczciwego charakteru tego warunku (zob. postanowienie z dnia 14 listopada 2013 r., *Banco Popular Español i Banco de Valencia*, C-537/12 i C-116/13, EU:C:2013:759, pkt 60; a także wyrok z dnia 17 lipca 2014 r., *Sánchez Morcillo i Abril García*, C-169/14, EU:C:2014:2099, pkt 28).
- 52 W postępowaniu głównym z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał, wynika, że postanowieniem z dnia 12 kwietnia 2019 r. sąd odsyłający zatwierdził egzekucję spornej umowy. Ponadto wydaje się, że potencjalnie nieuczciwy charakter warunków tej umowy nie był przedmiotem żadnej wcześniejszej kontroli sądowej.
- 53 Z postanowienia odsyłającego wynika zaś, że art. 713 ust. 2 zmienionego kodeksu postępowania cywilnego nie pozwala już sądowi egzekucyjnemu na zbadanie w ramach powództwa przeciwegzekucyjnego, czy to z urzędu, czy na wniosek konsumenta, nieuczciwego charakteru warunków umowy leasingu stanowiącej tytuł egzekucyjny, ze względu na to, że kontrola ta może zostać przeprowadzona przez sąd rozpoznający sprawę co do istoty przy okazji powództwa na podstawie prawa powszechnego, w odniesieniu do którego to powództwa nie jest przewidziany żaden termin, i wspomniany sąd jest uprawniony na mocy ustawy nr 193/2000 do zawieszenia postępowania egzekucyjnego.
- 54 W tym względzie należy przypomnieć, że w pkt 61 wyroku z dnia 26 czerwca 2019 r., *Addiko Bank* (C-407/18, EU:C:2019:537), Trybunał stwierdził, że okoliczność, iż w świetle prawa krajowego kontroli potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków umowy kredytu hipotecznego zawartej

między przedsiębiorcą a konsumentem nie może dokonać sąd rozpatrujący wnioszek o wszczęcie egzekucji z takiej umowy, lecz jedynie w późniejszym czasie i w stosownym wypadku sąd rozpoznający co do istoty sprawę ze skargi konsumenta o stwierdzenie nieważności takich nieuczciwych warunków, jest oczywiście niewystarczająca, by zapewnić pełną skuteczność ochrony konsumentów zamierzoną przez dyrektywę 93/13.

- 55 Trybunał uznał bowiem, że w sytuacji gdy postępowanie egzekucyjne zakończyło się przed wydaniem przez sąd rozpatrujący sprawę co do istoty rozstrzygnięcia stwierdzającego nieuczciwy charakter warunku umownego stanowiącego podstawę owej egzekucji i, co za tym idzie, stwierdzającego nieważność tego postępowania, rozstrzygnięcie to pozwala na zapewnienie temu konsumentowi jedynie następczej ochrony prawnej w formie odszkodowania, co jest rozwiązaniem tylko częściowym i niedostatecznym, które nie jest ani stosownym, ani skutecznym środkiem, aby zapobiec dalszemu stosowaniu tego warunku umownego – wbrew temu, co stanowi art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 (postanowienie z dnia 6 listopada 2019 r., BNP Paribas Personal Finance SA Paris Sucursala București i Secapital, C-75/19, niepublikowane, EU:C:2019:950, pkt 32 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 56 Prawdą jest, że w odróżnieniu od okoliczności faktycznych i proceduralnych spraw Banco Popular Español i Banco de Valencia oraz Sánchez Morcillo i Abril García, w których wydano odpowiednio postanowienie z dnia 14 listopada 2013 r. (C-537/12 i C-116/13, EU:C:2013:759) i wyrok z dnia 17 lipca 2014 r. (C-169/14, EU:C:2014:2099), w których prawo krajowe nie pozwalało sądowi na zarządzenie środków tymczasowych w oczekiwaniu na zbadanie warunków umownych co do istoty, w niniejszej sprawie sąd rozpatrujący co do istoty powództwo odrębne od powództwa dotyczącego postępowania egzekucyjnego ma możliwość zawieszenia owego postępowania.
- 57 Z uwag Komisji, które nie zostały zakwestionowane przez rząd rumuński, wynika jednak, że w ramach tego odrębnego powództwa przed sądem orzekającym co do istoty konsument domagający się zawieszenia postępowania egzekucyjnego jest zobowiązany do złożenia kaucji, która jest obliczana na podstawie wartości przedmiotu tego powództwa.
- 58 W tym względzie z orzecznictwa przytoczonego w pkt 50 niniejszego wyroku wynika, że koszty, jakie pociąga za sobą postępowanie przed sądem w stosunku do kwoty kwestionowanego długu, nie mogą zniechęcać konsumenta do wniesienia sprawy do sądu w celu zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków umownych (zob. podobnie wyroki: z dnia 14 czerwca 2012 r., Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, pkt 54; z dnia 18 lutego 2016 r., Finanmadrid EFC, C-49/14, EU:C:2016:98, pkt 52, 54; a także z dnia 20 września 2018 r., EOS KSI Slovensko, C-448/17, EU:C:2018:745, pkt 46).
- 59 Jest zaś prawdopodobne, że dłużnik zalegający z zapłatą nie dysponuje środkami finansowymi niezbędnymi do ustanowienia wymaganego zabezpieczenia (wyrok z dnia 26 czerwca 2019 r., Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, pkt 60). Jest tak tym bardziej w przypadku, gdy – jak zauważył rzecznik generalny w pkt 58 opinii – wartość wniesionych roszczeń znacznie przekracza, jak wydaje się to mieć miejsce w niniejszej sprawie, całkowitą wartość umowy.
- 60 Z całości powyższych rozważań wynika, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie przepisom krajowym, które nie pozwalają sądowi rozpatrującemu powództwo przeciwegzekucyjne dotyczące wierzytelności dokonać oceny – z urzędu lub na żądanie konsumenta – nieuczciwego charakteru warunków umowy zawartej między konsumentem a przedsiębiorcą, stanowiącej tytuł egzekucyjny, jeżeli sąd rozpoznający sprawę co do istoty, przed którym może być dochodzone odrębne roszczenie na

podstawie prawa powszechnego w celu zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków takiej umowy, może zawiesić postępowanie egzekucyjne do czasu wydania orzeczenia co do istoty wyłącznie po wniesieniu kaucji, której poziom może zniechęcić konsumenta do wniesienia i podtrzymania takiego powództwa.

W przedmiocie kosztów

- 61 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie przepisom krajowym, które nie pozwalają sądowi rozpatrującemu powództwo przeciwegzekucyjne dotyczące wiarygodności dokonać oceny – z urzędu lub na żądanie konsumenta – nieuczciwego charakteru warunków umowy zawartej między konsumentem a przedsiębiorcą, stanowiącej tytuł egzekucyjny, jeżeli sąd rozpoznający sprawę co do istoty, przed którym może być dochodzone odrębne roszczenie na podstawie prawa powszechnego w celu zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków takiej umowy, może zawiesić postępowanie egzekucyjne do czasu wydania orzeczenia co do istoty wyłącznie po wniesieniu kaucji, której poziom może zniechęcić konsumenta do wniesienia i podtrzymania takiego powództwa.

Podpisy